

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ה
הפניתי השערות: אחת: סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממוטט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: (קפא – סדר קיימות; אולא = גיש = גיש"ס – ויצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג מידות דר"י ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחצה; פאז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

1.5 בראשית ויצא כה"י:

בראשית ויצא כה"י: וְהָיָה זְרַעְךָ פְּעֶפֶר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִרְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרְכוּ בָךְ כָּל-מִשְׁפַּחַת הָאֲרָמָה וּבְזַרְעֶךָ:

בראשית ויצא כה"י: וַיִּחְלַם וַהֲגַה סֵלֶם מִצָּב אֲרָצָה וְרֵאשֻׁוּ מַגִּיעַ הַשְּׁמַמָּה וַהֲגַה מִלְאָכָי אֱלֹהִים עֲלֵיהֶם וַיְרִידֵם בּוֹ:
בראשית ויצא כה"י: וַיִּשְׁכַּתִּי בְשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וַהֲיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים:

מהרש"א חידושי אגדות מסכת קידושין ס"א, פרק עשרה יוחסין

נאמר ב-משנה קידושין פ"ד, מ"א עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראל וכו'. אלו עשרה כתות הם כלל ישראל המאמינים בה' וקדושתן עשר קדושות זו למעלה מזו עד הכהן קודש שהוא קודש הקדשים ... ודע כי כמו כן בא"י שניתן להם לישראל יש עשר קדושות זו למעלה מזו עד קודש הקדשים כדתנן פ"ק דכלים וכמו שיש בצבא מעלה עשר קדושות זו למעלה מזו כדאמרינן במדרשות (מצאנו זוהר יתרו טז, א) כן יש בצבאות שלמטה שהם כלל ישראל:

מלבי"ם תורה אור דברים פרשת ניצבים כט ... ד"א חושב בכאן עשר מדרגות כמ"ש בוה"ק פ' יתרו (דף ס"ז) והענין ע"פ מ"ש המהרש"א פרק י' יוחסין דכמו שהמרכבה העליונה נכללת מעשר מדרגות ואין דבר שבקדושה פחות מעשרה כן למטה קדושת ישראל זיו הדרם הוא בעשר מדרגות והם עשרה יוחסין שעלו מבבל וגו'

זוהר כרך ב (שמות) פרשת יתרו (דף סז עמוד א) ... אמר ר"ש ריש דעמא בלחודייהו רישי דשבטין בלחודייהו נוקבי בלחודייהו ה' דרגין לימינא וה' דרגין לשמאלא הדא הוא דכתיב (דב נצ טט) אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם פְּלֹכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רֵאשִׁיכֶם שְׂבִיטֵיכֶם וְקִנְיֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ וְשָׂרְאֹל: ה' דרגין לימינא, וה' דרגין לשמאלא מאן אינון, היינו דכתיב (דב נצ טט) טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִתְּחִיל מִחֻטְבַּת עֵצֶיךָ עַד שֹׁאֵב מִיַּמֶּיךָ: ה' דרגין לשמאלא כלהו דרגין אתתקנו כגוונא דלעילא, (כל המדרגות כעין המדרגות שלמעלה) וגו'

וכתב ספר המקנה מסכת קידושין ס"א, על דברי המהרש"א הנ"ל ויש לפרש דזה שהתפלל יעקב בפרשת ויצא (בר' ויצא כה"י) וַהֲיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים כפרש"י ז"ל שיחול שמו עלי מתחילה (וַהֲיָה) ועד סוף (ה') שלא ימצא פסול בזרעי, וַהֲיָה ה' – פעמיים שם הוי"ה ואילו מצטרפת התמיכה מתבנית הטעמים וַהֲיָה ה' לִי – דרגא תביר טפאא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, וזה כפרש"י ז"ל שיחול שמו עלי מתחילה (וַהֲיָה) ועד סוף (ה') לְאֱלֹהִים – סלוק, מגביל שלא ימצא (שלא יכנס) פסול בזרעי

והיינו לפי שראה יעקב בחלומו מרכבה עליונה כמ"ש (בר' ויצא כה"י) וַהֲיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים עֲלֵיהֶם וַיְרִידֵם בּוֹ: וראה שהם עשר מדרגות זה למעלה מזה כמ"ש מהרש"א ז"ל כנ"ל והבטיחו השי"ת להשרות שכירתו במקום ההוא (וזהו חידוש המקנה הבנין על המהרש"א וזוהר יתרו לז, א שזה מה שיעקב ראה בחלום)

והבין (יעקב) כי כמו כן יש עשר קדושות בצבא מטה כמו בצבא מעלה וזהו שאמר לו הקדוש ברוך הוא (בר' ויצא כה"י) וַהֲיָה זְרַעְךָ פְּעֶפֶר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִרְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרְכוּ בָךְ וכו' ואחז"ל שהוא מרומז על הגרים (מלבי"ם על המהרש"א אומר שעשר המדרגות בעם ישראל הם הכתובים בנצבים) שהתדבקו בישראל ופירוש וְנִבְרְכוּ מלשון הברכת אילן (ראה (בר' לך יב, ג) תורה תמימה ע"פ (יבמות סג, א) שתי ברכות טובות יש לי להבריך בך, רות המואביה ונעמה העמונית), ונראה דהיינו דאמר וַהֲיָה זְרַעְךָ פְּעֶפֶר ופרשו חז"ל שבגלותן נמשלו לעפר ואמר לו בלשון הזה לרמוז לו על הגלות מפני שאחז"ל [בבלי פסחים פז, ב] שלא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתם (יר' לא, ב) זָרַע אֲדָם וְזָרַע בְּהֵמָה: (טט) – שלא כפרש"י טובים וסכלים שבהם, ותיב"ע שאין עוונותיה נפקדין עליה, רד"ק רבוי אדם ורבוי בהמה) והיינו דקאמר שע"י שיהיה וַהֲיָה זְרַעְךָ פְּעֶפֶר הָאָרֶץ שיהיה בגלות וְנִבְרְכוּ בָךְ כָּל-מִשְׁפַּחַת הָאֲרָמָה היינו שיתוספו עליהם גרים וזה ה' בחינות יעקב שהוצרך לצאת לחוץ לארץ כדי להוציא ניצוצות שבחור"ל וכמ"ש בפ' (בר' ויצא לא, א) לָקַח יַעֲקֹב אֶת-פֶּלֶאֶשֶׁר לְאֵבִינוּ (טט) לקח כל ניצוצות הקדושה), וזהו דקאמר וְנִבְרְכוּ בָךְ ... וּבְזַרְעֶךָ. וענין הגרים הוא כדי להשלים המרכבה בעשר בחינות ע"י גירי וחרורי וכיון שראה יעקב שהשלימות המרכבה יהי' ע"י פסולי קהל שהם ממזרים שתוקי ואסופי התפלל שלא יהיו אלו מזרעו ולא ימצא בהם פסול ושהיו הפסולים מן הגרים שיתוספו עליהם וכמ"ש דלהכי חשיב במתני' ממזרים בתר גרים (במשנה הממזרים כתובים אחרי הגרים לרמוז לתפילת יעקב שלא ימצא פסול בעם ישראל מבני יעקב עצמם), וז"ש (בר' ויצא כה"י) וַהֲיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים שיחול שמו עלי מתחילה ועד סוף שאין השכינה שורה אלא על ה(משפחות) מיוחסות שבישראל, מ"מ השלמת המרכבה בעשר קדושות כמו שאמרה התורה בפרשת שלח (במ' שלח טו, טו) הִקְהַל חֻקָּה אֶתְּךָ לְלֶגֶר וְלֶגֶר הִגֵּר וגו' שהקהל נשלם על ידי כולם וגו'

משנה מסכת קידושין פ"ד, מ"א עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי כהני לויי וישראל מותרים לבא זה בזה לויי ישראל חללי גירי וחרורי מותרים לבא זה בזה לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה:

עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי (קב – א) כהני לויי וישראל מותרים לבא זה בזה (קב – ב) לויי ישראל חללי גירי וחרורי מותרים לבא זה בזה (קב – ג) גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה: לתנא קמא הגרים לא נקראים קהל ולכן מותרים בממזר,

בבלי קידושין עג, א ... והילכתא: גר מותר בכהנת ומותר בממזרת; מותר בכהנת, לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים; ומותר בממזרת, כרבי יוסי.

הקָהָל – זקא-גדול מלמד על שלוש קבוצות בעם ישראל חֻקָּה אֶתְּךָ לְלֶגֶם – מרכא תביר טפאא, קבוצת פרטים קשורים לענין עם ישראל, השונים בהלכותיהם לענין נישואין זה בזה, שבתפקידי שררה ישמשו רק מיוחסים (ראה רמב"ם הל'ק).

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין פ"ד

[א] כאשר עלה עזרא מבבל לא השאיר שם פסול כלל אלא כהנים לויים וישראלים מיוחסין, וכך אמרו לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסלת נקיה, והעלה עמו אלו העשרה יוחסין מפני שחשש שמא יתערבו עמם, לפי שאין שם בית דין הגדול לשמור על כך, לפיכך העלים לירושלם שיש שם בית דין הגדול ולא יניחום להתערב. ונתיני, הם הגבועונים שנתגייירו בימי יהושע אשר בהם נאמר ויתנם יהושע חוטבי עצים וכו'.

[ד] ... לפי שכלל הוא אצלינו לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין, ומותר לכהנת להנשא לגר או חלל, וכל שכן הלוייה והישראלית.
[ז] פסק ההלכה שלכתחלה אין מניחין אותו (כה?) לישא כר' אליעזר בן יעקב, ואם נשא בת גרים אין מוציאין מידו כר' יוסי, וזרעו כשר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ה
המצית השערות, אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סיווג שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצג פסוק – הקש; השלישי: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

נעיין בפסוק בהקשר למשנה עשר יוחסין.

וּנְבָרְכֶךָ בְּךָ פֶלֶא – עשר אותיות כרמז לעשר **מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה** בעם ישראל

וּנְבָרְכֶךָ בְּךָ פֶלֶא-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה – מרכא תביר מרכא טפא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא השלמים המרכבה לעשר קדושות בצבא מטה ואלו עשרה יוחסין והשונים בהלכותיהם או ענינם זה מזה.

קהל ישראל מכיל עשרה יוחסין השלמים המרכבה כמו שכתב בספר המקנה. עיקרי ההבדלים הם בין ישראלים מיוחסין, ישראלים לא מיוחסין, גרים.

והם שונים בהלכותיהם לענין נשואין כפי שמבואר בפ"ד מסכת קידושין. מי רשאי לבוא במי. כל פרטי הדינים שבמשנה ו', כגון לגבי נשואי כהנים יש הגבלות נוספות שלא ישאו גיורת, חללה, גרושה, זונה. ראה הגבלה על מלת **וּנְבָרְכֶךָ**.

נעיין בתת-תבנית הטעמים של הכתוב **בְּךָ פֶלֶא-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה**

ב- (**בבלי יבמות סגא**), נדרש מ- (**בר' לז יבג**) **וּנְבָרְכֶךָ בְּךָ** מלשון הברכה וחיבור לקבלת רות המואביה ונעמה העמונית כגרים הראויים לבוא בקהל. מוצע לומר שהכתוב כאן **וּנְבָרְכֶךָ בְּךָ** מלמד על קבלת גרים הראויים לבוא בקהל. אפשר כי טעם מלת **וּנְבָרְכֶךָ** מרכא = מאריך מרמז להארכת עם ישראל, וכתב **צרוור המור** הברכת, הרכבת ענפים באומות העולם וכך יהיו כלולים **בְּךָ פֶלֶא-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה**, ואילו הגרים.

פֶלֶא-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה – מרכא טפא, כעין יתור לרבות גרים שאינם ראויים לבוא בקהל מיידית או בכלל לא.

בְּךָ פֶלֶא-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה – תביר מרכא טפא, התביר מחלק ביתור לרבות ומרמז לעוד תכונה של שוני בין הפרטים.

גרים מצריים וגרים אדומיים, אינם רשאים לבוא בקהל ישראל עד דור שלישי, גרים זכרים ממואב ומעמון לא יבואו בקהל ה' אבל יכולים להתגייר ומותרים במזרת. **פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין פ"ד, ה"ג** האסורין לבוא בקהל הם עמוני, ומואבי, וממזר, ושתוקי שלא נבדקה אמו, ואסופי, וכותי בזמן שלא היה הכותי אצלם גוי, אבל היום כבר ביארנו שהם כגויים לכל דבריהם. ואמרו ר' יהודה אוסר, ענינו ואפילו לר' יהודה שאוסר גר בממזרת מתיר **גר עמוני בממזרת**, לפי שכל מה שאמר ר' יהודה קהל גרים אקרי קהל וגר אסור בממזרת אם היה אותו הגר ראוי לבוא בקהל, אבל אם היה אסור לבוא בקהל הרי הוא מותר בממזרת. והלכה כר' אלעזר. ופסק ההלכה קהל גרים לא אקרי קהל וגר מותר בכהנת ומותר בממזרת.

אנציקלופדיה תלמודית כרך כה, [יפת תואר] טור יח ... ושביט שבי, לרבות כנענים שבתוכה²⁰⁰, ולמדים ממקרא זה שמקבלים גרים משבע אומות, כדעת ר' שמעון²⁰¹, ומותר לו לגיירה ולקיימה לו לאשה, ור' יהודה הסובר שאין מקבלים גרים משבע אומות²⁰², חולק על לימוד זה, שהרי אינו יכול לקיימה לו לאשה, והלכה כר' שמעון שאף כנענית יפת תואר מותר לו לקחתה לו לאשה²⁰³ (טט – כדוגמת רחב שנשאה יהושע ויצאו מהם שמונה או עשרה נביאים כהנים).

(טור יט) יפת תואר מצרית או אדומית - שאסורה לבא בקהל, להלכה²⁰⁴ - כתבו אחרונים שהיא מותרת, שהיא בכלל ההיתר הנלמד מ"ושבית שבי"ו²⁰⁵, ובא הכתוב לרבות מצרית ואדומית²⁰⁶. ויש מצדדים לומר שכשם שהתיר הכתוב איסור נכרית, כך התיר איסור פסולי קהל (יפת תואר מצרית ואדומית שהותרה אז כבר לא נמצאת בפסולי קהל) ונסתפק אם אומרים שכיון שהותרה לו הותרה לכל ישראל, שאם לקח יפת תואר מצרית או אדומית לאשה וגירשה או מת, מותרת להינשא לישראל אחר, או לא²⁰⁹.

וּבְרַעְיָךְ – סלוק, מגביל גר להיקרא זרע ישראל מלא עד שתהא אמו ישראל, וזה מגבילו (א) לשמש במשרות מסוימות שבהם ישמשו רק מיוחסים. **פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין פ"ד, ה"ה** ... וכך הסנהדרין לא יהיו אלא כהנים ולוים וישראל המיוחסים. ונבאר את זה במסכת סנהדרין, לפי שבהם אמר ה' (**במ' ב' יא, טז**) **וְהִתְבָּרְכוּ שֵׁם עַמְּךָ**: בדומין לך בחכמה וביראה וביוחסין.

(ב) להביא בכורים, (ג) משנה נוסח תפילתו **משנה מסכת ביכורים פ"א, מ"ד** אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו:

ספר המקנה למד כי הסיפא של הפסוק עוסק בעשר יוחסין בעם ישראל וגם הביא רישא הפסוק **וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם הָאֲרֶץ** שיהיה בגלות **וּנְבָרְכֶךָ בְּךָ פֶלֶא-מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה** היינו שיתוספו עליהם גרים, וזה הצענו מרומז בת קבוצה של גרים שונים. נעיין ברישא של הפסוק ונבדוק האם וכיצד הוא מתאים לענין גרים.

בראשית ויצא כח, יד: וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם הָאֲרֶץ וְכַדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָה

בבלי יבמות מזא, ... תנו רבנן: גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם?

אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם? דרשות מהכתוב שמקשרות בין זה ובין גרים (**בר' ויצא כח, יד: וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם הָאֲרֶץ** – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות והטעמים מהפך פשטא מלמדים שלפחות אחת מן הדרשות יוצאת מפשט הכתוב.

(א) **בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה ס"ה**, (טט - דרשה א) **וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם**, מה עפר הארץ אינו מתברך אלא במים, כך בניך אין מתברכים אלא בזכות התורה שנמשלה כמים, ומה עפר הארץ מבלה את כל כלי מתכות והוא קיים לעולם כך בניך מבלין את כל העולם והם קיימים לעולם,

(טט - דרשה ב) ומה עפר עשוי דיש לכל, כך בניך עשויים דיש, הה"ד (ישעיה נא) ושמתיה ביד מוגיך, מהו מוגיך אלן דממיגיך מחתיך [נ"א מכתין] **ומיסירין אותך ומתישין את כוחך**, אפילו כן לטובתך משקשקין וממרקין לך מן חוביך ... ר' עזריה בשם ר' אחא אמר היא סימן טוב מה פלטירה זו מבלה את העוברים ואת השבים והיא קיימת לעולם, כך בניך מבלים את כל אומות העולם והם קיימים לעולם, (**בר' ויצא כח, יד: וְכַדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָה**, א"ר אבא בר כהנא את הוא תרעייא דימה,

ואף-על-פי שעם ישראל בשפלות, הוא שער ים התורה להביא העולם למצב של דעת ה' כמים לים מכסים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ה
הפניות השערות: אהנה, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא טגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישי: (קפא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרש"ט – ויצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

הגמרא הבאה מלמדת שלושה דברים בגיור: בית דין לגיור, מילה וטבילה, טבילה ביום.
בבלי יבמות מ"ב ... ש"מ תלת: ש"מ גר צריך שלשה (דיינים מומחים), וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול, וש"מ אין מטבילין גר בלילה. ונימא: ש"מ נמי בעינן מומחין! דלמא דאיכלעו. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: גר צריך ג', (במ' שלח טו, טז) **משפט** כתיב ביה (רש"י ואין משפט פחות מג'). ת"ר: מי שבא ואמר גר אני, יכול נקבלנו (רש"י: לא נצרכנו הטפת דם ברית וטבילה)? ת"ל: **אתָּה**, במחוקך. בא ועדין עמו (רש"י – שנאמן), מנין? ת"ל: (וי' קדשים יט, לג) **ס וְכִי-יָגוּר אֶתְּךָ גֵר פְּאָרְצֶכֶם**. תלמוד לומר (וי' קדשים יט, לג) **ס וְכִי-יָגוּר** – מכל מקום ולקמן פריך כיון ועדין עמו פשיטא ומי בעי קרא.

- (וי' קדשים יט, לג) **ס וְכִי-יָגוּר אֶתְּךָ גֵר פְּאָרְצֶכֶם לֹא תוֹנֶה אֹתוֹ:**
2. במדבר שלח טו, טז: הִקְהַל קְהָה אֶתְּךָ לְכֶם וְלָגֵר הֶגֶר חֶסֶת עִוְלָם לְדַרְתֵיכֶם כְּכֶם פֶּגַר יְהִיָּה לִפְנֵי ה':
3. במדבר שלח טו, טז: תְּהַרְגֵם אֶתְּךָ וּמִשְׁפַּט אֶחָד יְהִיָּה לְכֶם וְלָגֵר הֶגֶר אֶתְּכֶם: פ

(בר' ויצא כח, יד) **וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקָדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה** כתוב המרמז על דרך קבלת גרים לעם ישראל
בבלי יבמות מ"א ... וחכמים אומרים: טבל ולא מל, מל ולא טבל – אין גר, עד שימול ויטבול.
 יוסבר לפי סדר המלים בפסוק קודם מל **וּפְרָצְתָּ** – תביר אותיות ברי"ת, ואח"כ טבל ב-**יָמָה וְקָדְמָה** כאשר מלת וקדמ"ה מכילה אותיות ד'מקו"ה. על כך הוסיף הרב ארלנגר סנדר הי"ו שאם נשתמש במדה גורעין ומוסיפין ובמידה גימטריה נגרע אות ד' ממלת **וְקָדְמָה** ונוספה למלת **יָמָה** נקבל אותיות ימ"ה-ד ובגימטריה י"מ = נ' לכן התקבלה המלה נד"ה. ממלת **וְקָדְמָה** נותרו אותיות וקמ"ה = מקו"ה, בסיכום **יָמָה וְקָדְמָה** הפך ל-מקו"ה נד"ה, כנאמר ב-(יבמות מ"ב), ובמקום **שנדה טובלת**, שם גר ועבד משוחרר **טובלין**; וכל דבר שחוצץ בטבילה (נדה), חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה.
 הערה: אותיות מקו"ה שווה קו"ה מ' ועל כך הערת הרב מאיר מאזוז הי"ו אפשר לומר כי (שמ' תר' כו"ח) **וְקָמָה** גי' אותיות **וְקָ** = גי' אותיות מ' סא"ה = 106, אותיות **קָה** ר"ת מ'דת ה'מים או המ'קוה

יָמָה וְקָדְמָה הפך ל-מקו"ה נד"ה, ההלכה בענין
תשובות רב נטרונאי גאון - ברודי (אופק) יורה דעה סימן רנב? צ"ל רא * וששאלתם נדה שטבלה בים, עלתה לה טבילה אילא (או לא). כך הראונו מן השמים: שנדה דאורייתא עולה לה טבילה בים, מפני שהים כמקוה הוא, ומקוה בו טובלין כל חייבי טבילות, נדות ויולדות ומצורעין וטמאין נבבלה ובשרץ ובעלי קריין, חוץ מזב שנאמר בו (וי' טו, יג) ורחץ בשרו במים חיים וטהר. ועכשיו כל נדות שבישראל ספק זבות הן, ואין עולה להן טבילה במקוה (וצריכות) [אלא צריכות] מים חיים (טט) והלכה שמקוה מספיק, שכן שנינו פ"ח מ"ח) כל הימים כמקוה שנאמר (בר' א, י) **וְיִמְלְקֶנָה הַיָּמִים קָרָא יָמִים**, דברי ר' מאיר, ר' יהודה חיים הגדול כמקוה (ו) לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה, ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין (שו"ע יו"ד סי' ר"א, ס"ק ב – נמשכים והולכים ואינן מכוונסים) ופסולין לזבין ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת. ומשנה זו הלכה היא, ושנויה כאן ושנויה שוב במקואות (פ"ה מ"ד) לומר שהלכה היא, וכר' יוסי – דקיימא לן ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי – שאמר פסולין לזבין ולמצורעים, וכל נדות ספק זבות הן (טט) והלכה שמקוה מספיק).
 מחלוקת תנאים מהו הכתוב שהוא מקור לטבילת נדה וטמאים שונים (וגר ועבד) בים. ולרב נטרונאי גאון הראו מן השמים שנדה דאורייתא עולה לה טבילה בים, מפני שהים כמקוה הוא, וזכינו לגלות שבכתוב (בר' ויצא כח, יד) **יָמָה וְקָדְמָה** מרומז הענין.
שולחן ערוך יורה דעה הלכות מקואות סימן רא סעיף ה
 כון כל הימים יש להם דין מעיין לטהר בזחילה; <ו> הילכך גל שנתלש מהים כ ובו ארבעים סאה ונפלו על האדם או על הכלים, עלתה להם טבילה.

יָמָה וְקָדְמָה – מרכא טפא, יתור לרבות על גרות בבית דין או בעדים או בידיעת בית דין, (יבמות מ"ב), גרות בינו ובין עצמו בלי ידיעת בית דין, (יבמות מ"א), גרות בעל כרחו של עבד, זכוי גרות לקטן
וּפְרָצְתָּ – תביר ממעט מתוך הרבוי הנ"ל של אופני גרות את הגרות בינו לבין עצמו שלא תחול
וְנִגְבָּה – הרוצה להחכים ידירים (בבא בתרא כה, ב), זוהר במקומות רבים), אומרים לגר התורה מחכימה אבל לעת עתה **וְנִגְבָּה** – אתנה, מגביל מודיעין לו (לגר) מקצת מצוות ועונשן, ומתן שכר,
וְצַפְנָה – וצופנים דברים הצפונים – החמורים, **וְצַפְנָה** – מרכא, מרבה שאחרי הגיור ילמד שאר מצוות,
וְנִגְבָּה – אתנה, (בבלי יבמות מ"ב) מגביל את הזמן שמגלגלין עם עבד ערל שלקח מעובדי כוכבים עד שיאות למול ולטבול ולקיים מצוות הנוגעות לעבד לשנים עשר חדש. אין משהים בא"י מפני הפסד טהרות, ובעיר הסמוכה לספר אין משהין אותו כל עיקר שמא יספר לעכו"ם.
וְצַפְנָה וְנִגְבָּה – מונח אתנה, רבוי הגבלות בקבלת גרים **בבלי יבמות מ"א** ... אין לי אלא בארץ, בח"ל מנין? תלמוד לומר. **אתָּה**, בכל מקום ש-**אתָּה**; ... (א) וחכמים אומרים: בין בארץ בין בחוצה לארץ – צריך להביא ראיה. (ב) בא הוא ועדין עמו, ... (ב) גר שנתגייר בב"ד - הרי זה גר, בינו לבין עצמו – אינו גר (ג) **בבלי יבמות מ"ב** ... נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה, חוזרים ומלין אותו שניה. נתפא, מטבילין אותו מיד; (ג) מזהירין אותו לא לנהוג בבני ישראל כבבני נח על הגזל שבני נח נהרגים על פחות משה פרוטה (ד) הרוצה להתגייר לקבלת טובת הנאה (ד) הרוצה להתגייר כי שם עינו בבת ישראל, או היא שמה עינה בבן ישראל

בקנין עבד כנעני מטבילים אותו לשם עבדות וחובת קיום מצוות לא תעשה כמו אשה.
 (יבמות מ"א), לומד מטבילת גר לשם גרות, להטבלת עבד משתחרר לשם שחרור, הפעם לקבלת מצוות מלאה.
 בקנין עבד כנעני מטבילים אותו לשם עבדות וחובת קיום מצוות לא תעשה כמו אשה.
 (יבמות מ"א), לומד מטבילת גר לשם גרות, להטבלת עבד משתחרר לשם שחרור, הפעם לקבלת מצוות מלאה.

יָמָה וְקָדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה – ר"ת וס"ת: י"ה ו"ה ו"ה ו"ה,
איצר החכמה - פרי עץ חיים, הרב וויטאל חיים, שער התפילה, פרק ב' ע' ד ... זהו שכתב בסבא דמשפטים דף צ"ו כי לבוש הנשמה הוא אלון"ה, על פסוק בבגדו בה. וביארנו בזוהר פרשת לך לך, כי אלון"ה, ר"ל: אל"ו"ה. פי' הדבר: כי הלבוש שהוא מא"ל, הוא נמשך אל הזו"ן, הנקראים ו"ה שבהויה. ופי' זה נתבאר אצלינו, בענין **שמות ג' כלים** שיש בספירת החסד של ז"א, ושם ביארנו כי שם הכלי האמצעי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ה
 המצוות הששירות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור
 לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
 (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שבו, הוא נקרא שם אלוה, הוא בחינת אל כפול כנ"ל, שהוא במלוי גימטריא ש"ח (טט – גי' חשמ"ל) עם ו' אותיות המלוי (טט – אל"ף למ"ד
 = 185 כפול 2 = 370 + 6 + 2) ... וב' אותיות ו"ה שבשם אלוה, הוא ענין מה שארז"ל ו"ה עם זכרי אמ"ח, הם רמ"ח מ"ע, והבן כל זה
 היטב.

י"ה מיצג כתר חכמה בינה, משפיע לשלוש כלים בחסד שאולי בכל אחד יש אותיות ו"ה כמו בכלי האמצעי.
 תורה כמים עליונים משפעים בשלוש כלים דחסד שהם החלק העליון של ז' ספירות (מידות) חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות.
 התפשטות דעת ה' כמים לים מכסים, מחדשת היחוד של י"ה בו"ה בארבעה רוחות העולם ע"י העלאת ניצוצות הקדושה בכל מקום ובפרט
 ע"י הגרים.

אוצר החכמה – בני יששכר, מאמר חדש אלול, מאמר א, מהות החדש ע' שעט ... דהנה (גליא רזיא, מג"ע אפן רמ"ז) במקוה תק"ס
 לגין, ובו יטהר האדם את עצמו, והוא על פי הירושלמי (תרומות פ"י, ה"ה) שפסק דבריה בטלה בתתק"ס, והטעם נראה לי כי תק"ס הוא י"ו פעמים
 ס', והנה כל בריה יש בה ד' יסודות, וכל יסוד כלול מכלם, הרי י"ו יסודות, על כן צריך בטול י"ו פעמים ס', והנה להיות גם האדם כאשר נמשך אחר
 הטמאה הטה יסודותיו אחר הטמאה והפריד את עצמו מן הקדש מחויב לבטל את עצמו אל הקדשה ולהוליד ככריה חדשה,
 ע"י טבילה הגר מבטל ברייתו הנכרית אל הקדושה ונולד ככריה חדשה עם לבוש נשמה אלו"ה.

גר צריך ג', מרומז ב-(במ' שלח טו, טו) הקה"ל – זקף-גדול בתפקיד שלוש, בית דין של שלשה, אבל כאן הלימוד ממלת (במ' שלח טו, טו) משפ"ט
 אז אולי (במ' שלח טו, טו) הקה"ל – זקף-גדול בתפקיד שלוש, ש"מ תלת: ש"מ גר צריך שלשה, וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול, וש"מ אין
 מטבילין גר בלילה. ונימא: ש"מ נמי בעינן מומחין! (מפרש את הג' לעיל ולא מוסיף עוד תנאי)